

NOMINACJA PROFESORSKA

> PROF. DR HAB. TOMASZ JAWORSKI

30. grudnia 2009 r.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

nadał tytuł profesora nauk humanistycznych

dr. hab. Tomaszowi JAWORSKIEMU

Profesor Tomasz Jaworski, twórca zielonogórskiej demografii historycznej i Towarzystwa Studiów Łużyckich, urodził się 14 października 1944 roku w Jasenovcach na Słowacji, w rodzinie polskich emigrantów. Wyrastanie w zróżnicowanej etnicznie i narodowościowo społeczności, miało ogromny wpływ na przyszłe zainteresowania naukowe i badania w dziedzinie kulturowych uwarunkowań funkcjonowania społeczeństw.

W kolejnych latach rodzina Profesora zamieszkała w Żarach. Tutaj ukończył szkołę podstawową i średnią, tutaj też powrócił po ukończeniu studiów wyższych na kierunku *historia* na Uniwersytecie Wrocławskim. Żary dały również początek jego karierze dydaktycznej: Zespół Szkół Ekonomicznych i Liceum Ogólnokształcące to placówki, w których zdobywał doświadczenia zawodu nauczyciela. W 1978 roku został dyrektorem Szkoły Podstawowej nr 3 w Żarach. W 1984 roku rozpoczął pracę w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze. Wieloletnia praktyka pedagogiczna stała się przyczynkiem do zainteresowania Tomasza Jaworskiego dydaktyką historii. Dowodem na to były badania prowadzone w latach 1984-2002. Dotyczyły one głównie problemu kształcenia pamięci i wyobraźni historycznej. Profesor zawsze angażował się społecznie, a w latach 1981-1989 pełnił obowiązki prezesa Żarskiego Towarzystwa Kultury.

Kariera naukowa Profesora rozpoczęła się obroną pracy doktorskiej pt.: *Żary w dziejach pogranicza śląsko-łużyckiego od początków XIX w.* Promotorem pracy był prof. dr hab. Kazimierz Bartkiewicz. Rozprawę poszerzono o dalsze badania - do początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku i w 1993 roku ukazała się drukiem pt.: *Żary w dziejach pogranicza śląsko-łużyckiego*. W 1987 roku Tomasz Jawor-

ski został zatrudniony w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Zielonej Górze.

W rozwoju naukowym prof. Jaworski skoncentrował się na dziejach Europy Środkowej w okresie od XVI do XVIII wieku, a w szczególności na stosunkach demograficzno-społecznych na polskim pograniczu zachodnim. Owocem tych zainteresowań była praca pt.: *Wojna, pokój i religia a ruchy ludnościowe na pograniczu polsko-niemieckim w XVII i na początku XVIII wieku*. Jednocześnie badał dzieje Europy Środkowej z nastawieniem na przeszłość Polski w XVI i XVII w. Tutaj warto przywołać monografię pt.: *Mobilność społeczeństwa wielokulturowego na pograniczu śląsko-łużyckim od XVI do XVII w* czy pracę zbiorową pod red. T. Jaworskiego pt. *Ludność pogranicza śląsko-łużyckiego*.

Kolejnym aspektem badań naukowych prof. Jaworskiego jest tematyka Łużyc. W tej dziedzinie stał się cenionym specjalistą zarówno w Polsce jak i w czeskich i łużyckich ośrodkach naukowych. Opublikował wiele artykułów naukowych, m.in. w piśmie Serbołużyczan *Lětopis*. Od 1992 roku jest prezesem Towarzystwa Studiów Łużyckich. Towarzystwo zorganizowało siedem konferencji i wydało sześć tomów *Zielonogórskich Studiów Łużyckich* poświęconych m. in. rodowi Bibersteinów. Obecnie przygotowywana jest praca nt. dynastii Promnitzów.

W ramach działalności TSŁ Profesor organizuje cykliczne spotkania poświęcone tematyce Łużyc, które są istotną platformą wymiany myśli naukowej - dyskusje oscylują także wokół zagadnień historii demografii połączonej z trendami w ekonomii. Uczestnicy tych spotkań - członkowie Towarzystwa - wywodzą się nie tylko z kręgów naukowych, są to także pracownicy szkolnictwa, placówek kulturalnych oraz przedstawiciele organizacji samorządowych. Każdy z nich przygotowuje referaty prezentowane na forum, a ich treść poddawana jest dyskusji. Uczestnicy regularnie reprezentują TSŁ na spotkaniach Serbołużyczan, przyczyniając się do promocji uczelni i samej unikatowej kultury Słowian.

T. Jaworski samodzielnie zredagował siedem książek, a w dziewięciu był współredaktorem. Wśród tych szesnastu książek, aż dziewięć powstało z jego inicjatywy, pod jego nadzorem naukowym. Uczestniczył w wielu krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych w Pradze, Hradec Kralove, Brnie, Budziszynie, Cottbus, Warszawie, Krakowie, Toruniu i Poznaniu, gdzie wygłaszał referaty dotyczące dydaktyki historii, demografii historycznej, a także historii Polski, Czech, Saksonii i Łużyc. Od 2008 roku Zakład Demografii i Historii Gospodarczej jest organizatorem międzynarodowych konferencji poświęconych różnym aspektom demograficznym w Europie Środkowej. W sympozjach biorą udział referenci z Czech, Niemiec i z ośrodków akademickich w Polsce. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu prof. Jaworskiego i wysokiemu poziomowi naukowemu tych spotkań, Zielona Góra stała się jednym z ważniejszych centrów demograficznych w kraju.

Przez wiele lat był opiekunem Koła Naukowego Historyków, które osiągnęło znaczące sukcesy także poza granicami kraju, a jego członkowie zapraszani byli na międzynarodowe konferencje i sympozja. Pięciu z członków koła obroniło już prace doktorskie, a troje zostało zatrudnionych w charakterze pracowników naukowych na Uniwersytecie Zielonogórskim.

FOT. - Z ARCHIWUM PROFESORA T.J.

Jako kierownik Zakładu Demografii i Historii Gospodarczej od 2001 r., T. Jaworski nawiązał kontakty naukowe z instytucjami państwowymi: z Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych i Urzędem Statystycznym oraz Polskim Towarzystwem Statystycznym, a także z Urzędem Miejskim w Żarach, czego dowodem są wspólne konferencje i badania naukowe. Inicjatywa ta umożliwiła studentom i doktorantom korzystanie z dorobku naukowego i praktycznego tych instytucji oraz pokazała otwartość Profesora na konieczność interdyscyplinarnego rozwiązywania wielu kluczowych problemów wynikłych w procesach badawczych.

Profesor wypromował cztery prace doktorskie, z czego dwie zostały obronione z wyróżnieniem. Jedna z nich dotyczyła demografii, druga - dydaktyki historii. Obecnie jest opiekunem czterech kolejnych doktorantów, a jedna z prowadzonych dysertacji stanowi analizę historii gospodarczej. Wielokrotnie opracowywał opinie o pracach doktorskich. Dwie z nich dotyczyły demografii, jedna Łużyc, a dwie historii Śląska. Kilkakrotnie zasiadał w komisjach, które opiniowały i przeprowadzały przewody doktorskie. Tomasz Jaworski jest laureatem wielu nagród i odznaczeń państwowych m.in. Srebrnego Krzyża Zasługi, Medalu Komisji Edukacji Narodowej, Nagrody Ministra Oświaty i Wychowania oraz Nagrody Naukowej Prezydenta Miasta Zielonej Góry.

Profesor pasjonuje się turystyką. Podczas podróży odkrywa na nowo potencjał dziedzictwa kulturowego Euro-

py Środkowej, rejestrując później w kolejnych publikacjach zaskakujący portret regionów. Tak było chociażby w przypadku ludu Chodów z regionu Domažlic. Wyprawy do egzotycznych kulturowo miejsc zaobfitowały wieloma nowymi wątkami badawczymi - rozwinęły zainteresowanie gospodarką i kulturą Chin. Ponadto w wolnym czasie powraca do ulubionych lektur - dzieł Karola May'a, prac Komeniusza, G.W. Leibniza, Amartyi K. Sen'a, Tomasza Masaryka oraz historii owianego legendą Juraja Jánošíka. Te dwie ostatnie postaci: czechosłowacki prezydent - architekt środkowoeuropejskiej demokracji oraz niezłomny bohater Słowaków wywarły już w dzieciństwie, na zielonogórskim historyku, ogromne wrażenie.

Profesor zna język niemiecki (staż naukowy w Dreźnie), czeski (staż naukowy w Pradze), włada również serbołużyckim i angielskim.

Jako mentor jest cierpliwym i wymagającym człowiekiem, który swoją pasją i wiedzą zaraża studentów i kolegów. Polski świat nauki zyskał w osobie Tomasza Jaworskiego nie tylko wybitnego naukowca, ale i utalentowanego dydaktyka. Pozostaje życzyć wielu nowych inspiracji i dalszych sukcesów!

Piotr Kowalski
Izabela Taraszczuk